

PORUCHY OSOBNOSTI

„... diagnostický kód na úpatí,
kam se hází všechno, co není
neuróza, psychóza, slabomyslnost

ani epilepsie“

Poruchy osobnosti - Co to je ... ?

- dříve se označovaly jako **psychopatie**, toto označení v běžné řeči přetrvává
 - jsou to psychické poruchy s malou procesuální aktivitou, spíše **úchytky a anomálie než nemoci v pravém smyslu slova**
 - jde o dysharmonicky vyvinutou osobnost, kde některé rysy osobnosti jsou nadměrně zvýrazněny, jiné naopak potlačeny popř. chybějí
 - extrémně vystupňované povahové a charakterové rysy, které vedou k poruchám sociální adaptace
 - trvalá povahová odchylka od normy
 - jedinec má takové vlastnosti, kterými trpí jeho okolí a/nebo on sám
 - podle druhu poruchy osobnosti trpí příznaky poruchy osobnosti převážně:
 - daná osoba
 - její okolí
 - obojí - nejčastěji
-

Poruchy osobnosti - charakteristika

- ❑ předpokládá se, že poruchy osobnosti vznikají na genetickém základě (dispozice), ale rozvíjejí se v celé šíři až v dalším vývoji osobnosti
- ❑ člověk s PO obvykle nemá **náhled** na to, že jsou jiné možnosti myšlení, vnímání, prožívání a chování, a že tedy má určitou volbu; to vede ke konfliktům s okolím, často i **on sám svůj život prožívá jako neuspokojivý**
- ❑ člověk s PO vidí **problém spíše v chování ostatních** než ve svém vlastním
- ❑ na rozdíl od neurotických poruch jsou poruchy osobnosti prakticky **celoživotní** (*Toto samozřejmě není jednoznačné*).
- ❑ lidé s PO často vyžadují léčbu svých četných a rozmanitých potíží a současně odmítají terapeutická doporučení
- ❑ u PO jsou často trvalé projevy **maladaptivního** chování

Poruchy osobnosti – dynamika, epidemiologie

- počátky od dětství („*porucha chování*“)
 - některé projevy se stárnutím
 - zmírňují – agresivita, disociální projevy
 - zvýrazňují – paranoidita, deprese
 - lidé s PO procházejí obdobími **kompence** a **dekompence**, dekompenzace mohou být způsobeny jak zevními vlivy (zátěž ...) tak vlivy endogenními (nejsou patrné)
 - celoživotní prevalence se odhaduje na 10-18% populace ve stejném poměru u mužů a žen
 - **komorbidita**: neurotické poruchy
-

Poruchy osobnosti – klasifikace (3 poznámky)

- ❖ jednotlivé typy nebo podtypy se vzájemně nevylučují a často se některými svými charakteristikami překrývají
 - ❖ každá porucha obvykle klasifikována podle převládající formy projevů chování
 - ❖ existuje-li navzájem několik subtypů poruchy osobnosti, hovoříme o **smíšené poruše osobnosti**
-

Poruchy osobnosti – klasifikace

A : „podivní, zvláštní“

- 1. Paranoidní porucha osobnosti** - zvýšeně vztahovační, mají dojem, že jim v okolí někdo škodí, každou událost vztahují na sebe, často si stěžují, podávají trestní oznámení, soudí se ..., jejich přesvědčení však nejsou bludné hloubky, tj. nejde o věci zcela vzdálené realitě, přesvědčení nejsou nevyvratná, patří sem i chorobní žárlivci.
 - 2. Schizoidní porucha osobnosti** - jedná se o jedince, kteří se hodně stahují do sebe, navazují málo vztahy s druhými lidmi, věnují se samotářské činnosti, bývají emočně chladní, mají málo známých, nadměrně se zabývají fantaziemi a svým vnitřním světem, jsou poměrně lhostejní ke chvále i kritice.
 - 3. Schizotypální porucha osobnosti** - jedinci jsou ještě více podivínští než u typu předchozího. Jsou ale více vztahovační, mají poněkud zvláštní až magické myšlení (není ale zcela mimo realitu jako u psychotiků), v podstatě vystupňovaná 2.
-

Poruchy osobnosti – klasifikace

B : „přehnaně emotivní“

- **Disociální porucha osobnosti** - necitliví ke druhým, nezodpovědní, nerespektující sociální normy, snadno navazují vztahy, ale neudrží je, i na malé stresové podněty reagují agresivitou, nemají pocity viny, ale svádějí vinu na jiné.
 - **Emočně nestabilní porucha osobnosti (2 typy)**
 - **a) hraniční** - nemají jasné hranice mezi sebou a okolím, náchylní navazovat velmi intenzivní vztahy, které vzápětí jsou schopni zcela zavrhnout, časté emoční krize, velmi se obávají opuštěnosti, opakovaně vyhrožují sebepoškozením, dopouštějí se i sebepoškozování a demonstrativních sebevražedných pokusů, hovoří o pocitech vnitřní prázdnoty, který často zahánějí alkoholem nebo drogami. (*kazuistika*)
 - **b) impulzivní** - jde o jedince, kteří mají tendence jednat neuváženě, nepředvídatelně, snadno se dostávají do konfliktů s ostatními, zejména po jejich kritice, jsou náchylní k výbuchům zlosti, agresivity, nekontrolují přitom své chování, mají nestálou, vrtošivou náladu.
-

Poruchy osobnosti – klasifikace

B : „přehnaně emotivní“

- **Histriónská porucha osobnosti** - chovají se teatrálně, vyjadřují přehnaně emoce (i když je tak neprožívají), jsou snadno ovlivnitelní jinými lidmi nebo okolnostmi, vyhledávají vzrušení a aktivity, kde mohou být středem pozornosti, nadměrně se soustředí na to, jak působí na druhé lidi, mají tendenci k sexuálnímu svádění.
 - **Narcistická porucha osobnosti** - projevují pocit vlastní důležitosti, přesto jsou **vnitřně značně nejistí**, přehánějí své úspěchy, opájejí se fantaziemi o vlastní úspěšnosti, moci, kráse apod. Věří ve vlastní výjimečnost a v to, že mohou být pochopeni plně jen výjimečnými jedinci, potřebují nadměrný obdiv, očekávají přednostní zacházení od ostatních, zneužívají druhé ke svému prospěchu, nedokáží se vžít do pocitů ostatních (*deficit empatie*) chovají se arogantně, povýšeně, mají domýšlivé chování a postoje.
-

Poruchy osobnosti – klasifikace

C : „ustrašení, úzkostní“

- **Vyhýbavá porucha osobnosti** - trvalé pocity napětí a obav, přesvědčení, že se neumějí chovat mezi lidmi, že jsou neatraktivní, horší než ostatní, **nadměrně se obávají kritiky a odmítnutí od ostatních**, mají nechut se stýkat s lidmi, bojí se v životě nejistoty, takže se ochuzují v životě o různé zážitky, vyhýbají se činností a aktivitám, které vyžadují větší kontakt s lidmi, **ze strachu z kritiky**.
- **Závislá porucha osobnosti** – tito lidé nechají jiné rozhodovat za sebe i při závažných životních rozhodnutích, podřizují své potřeby osobám, na nichž jsou závislí, přehnaně vyhovují jejich přáním, téměř nic na nich nepožadují, sami se cítí bezmocní, mají pocit, že se sami o sebe nedokáží postarat, mají přehnaný strach z opuštění.
- **Anankastická porucha osobnosti** - nadměrné pochyby a opatrnost, nadměrné zabývání se detaily, pravidly, pořádkem, puntičkáři, jsou nadměrně svědomití, neprožívají příliš radost ze vztahů, nadměrně lpějí na sociálních konvencích, nerozumně vyžadují, aby se druzí podřizovali přesně jejich způsobu práce, nesnášejí - ani malé - změny.

?

pomoc, léčba

Cíl: NÁHLED

(klíčové momenty: osobnostní změna, sebereflexe, sebepoznání/vání, uvědomování si „slepých míst“, sebepojetí, budování pocitu hodnoty sebe sama ...)

Možnosti:

- psychodynamická terapie
- kognitivně behaviorální terapie

Pouze pomocný prostředek

- farmakoterapie
-